

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Publieke consultatie NEC-programma

Nota van beantwoording

Reactie op zienswijzen op het NEC-programma, opgesteld volgens richtlijn EU 2016/2284

Datum: 3 november 2023

Inleiding

Van woensdag 15 maart tot en met dinsdag 25 april 2023 was er de gelegenheid om een zienswijze te geven op het Nationaal Programma emissieplafonds luchtverontreinigende stoffen (NEC-Programma). Dit NEC-programma beschrijft:

- hoe de emissies van luchtverontreinigende stoffen zijn afgenomen;
- de prognoses voor de emissies;
- dat Nederland met de doorwerking van bestaand en vastgesteld beleid gaat voldoen aan de emissiereductieverplichtingen.

Het gaat hierbij om de uitstoot van vijf luchtverontreinigende stoffen, waarvoor in de NEC-richtlijn per land een maximale uitstoot is vastgelegd. Dit is de eerste keer dat Nederland in het kader van de herziene NEC-richtlijn EU 2016/2284 moet rapporteren. Vanaf 2019 moet Nederland elke vier jaar het NEC-programma actualiseren.

De kennisgeving van de publieke consultatie is op 14 maart 2023 gepubliceerd in de Staatscourant (Nr. 6841). De termijn om zienswijzen in te dienen U had van de mogelijkheid een zienswijze in te dienen over het actualiseren van het NEC-programma liep van woensdag 15 maart tot en met dinsdag 25 april 2023. De zienswijzen konden digitaal, per post of mondeling worden ingediend. Meer informatie over de publieke consultatie is te vinden op de website www.platformparticipatie.nl/nec.

Gedurende de consultatieperiode zijn er twee pro-forma zienswijzen binnengekomen van twee organisaties, te weten: Stichting Stikstofclaim en Nederlandse Melkveehouders Vakbond. Beide zienswijzen zijn aangevuld binnen de door ons gestelde termijn. Vanaf de volgende pagina worden de binnengekomen zienswijzen beantwoord. In de tabel zijn steeds in de linker kolom de hoofdpunten uit de zienswijze weergegeven en in de rechter kolom is de beantwoording opgenomen. In de beantwoording is per zienswijze aangegeven hoe we hiermee omgaan in het NEC-programma. De beide zienswijzen zijn voor een groot deel gelijklopend, op enkele punten heeft de Nederlandse Melkveehouders Vakbond een aanvulling op de zienswijze gedaan, deze zijn cursief weergegeven. De zienswijze zijn vaak inhoudelijk, hierbij is ook een beantwoording opgenomen. Zienswijze die enkel een beschrijving geven zijn niet overgenomen omdat deze ook geen beantwoording behoeven.

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>In deze stukken ontbreken de cijfers over het aantal inwoners in de betreffende periodes die bijzonder hard gegroeid zijn. Dat maakt dat men behoedzaam dient te zijn over de reductiedoelen aangezien volgens de huidige inzichten de bevolking fors blijft groeien en dat meer emissies tot gevolg zal hebben.</p>	<p>Bij het vaststellen van de emissiereductieverplichtingen in 2016 is gebruik gemaakt van modelberekeningen waarin rekening gehouden is met de destijds verwachte verandering in de omvang van de bevolking. De systematiek van de NEC-richtlijn gaat verder uit van absolute emissies (ten opzichte van het basisjaar 2005) onafhankelijk van het aantal inwoners. Er is destijds niet voor gekozen om te werken met maximale emissies per hoofd van de bevolking.</p>
<p>Belang van voedingsstof voor planten (en voedsel) NOx en stikstof die vanuit de lucht neerslaan op natuurgebieden (stikstofdepositie) zijn voedingsstof voor planten. NOx kan schadelijk zijn voor de longen. De concentratie in de Nederlandse lucht voldoet ruimschoots aan de Europese normen. De stikstofdepositie in Natura 2000 gebieden terugbrengen is zeker niet de meest effectieve manier om de gezondheidsschade door NOx nog verder terug te brengen.</p>	<p>De NECD-richtlijn heeft als doel om zowel de gezondheid van mensen als de natuur te beschermen. Op basis van modelberekeningen werd bij het vaststellen van de emissiereductieverplichtingen een vermindering van negatieve gezondheidseffecten - (voortijdige sterfte als gevolg van fijnstof en ozon, in vergelijking met 2005) verwacht van 49,6% in 2030. De verwachte vermindering in ecosysteemgebieden met een overschrijding van de kritische grenswaarden voor eutrofiëring (in 2030 in vergelijking met 2005) bedroeg 27%. Deze percentages gelden EU-breed als gevolg van alle emissiereductiepercentages voor alle stoffen in alle lidstaten gezamenlijk. Deze berekeningen zijn uitgevoerd met het wetenschappelijk gereviewde GAINS-model van het International Institute for Applied System Analysis (IIASA) in Oostenrijk dat gebaseerd is op het principe van Integrated Assessment Modelling dat luchtvervuilende stoffen niet als elkaars concurrenten worden beschouwd, maar juist de samenhangende effecten op mens en natuur als vertrekpunt neemt.</p>
<p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Onze leden stoten met hun activiteiten niet alleen stikstof uit, de stikstof uit de landbouw en van buiten de landbouw wordt ook opgenomen op onze percelen. De opname van gewas en bodem krijgt te weinig aandacht. Een deel van de stikstof als voorbeeld verdwijnt ook het milieu door bijvoorbeeld het verbruik en export van geteelde gewassen of zuivelproducten.</i></p>	<p>In de stikstofkringloop op een melkveebedrijf kan stikstof inderdaad ook worden opgenomen in de bodem en het gewas. De NEC-richtlijn heeft echter uitsluitend betrekking op de emissies van stikstofoxiden en ammoniak en houdt rekening met de hoeveelheid stikstof die wel op de natuur neerslaat en hoe gevoelig deze natuur hiervoor is. Dat een deel van de stikstof ook afgevoerd wordt in de bodem en via export en geteelde gewassen, is op zich juist, maar is niet van belang voor de werking van de NEC-richtlijn.</p>
<p>Prijs voedsel consument In Nederland is het voedselsysteem extreem efficiënt gemaakt. Dus alles wat we aan verduurzaming doen, is het inbouwen van inefficiëntie 'maakt de boodschappen nóg duurder'. De huidige manier van voedsel produceren in Nederland heeft decennia voor betaalbaar voedsel gezorgd. De energiecrisis, de bufferzones en de afbouwende derogatie zorgen niet alleen voor minder NH₃ maar ook voor nog duurder voedsel voor een grote groep Nederlanders wiens</p>	<p>De reactie heeft geen relatie tot het NEC-programma en is voor kennisgeving aangenomen.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>woonlasten al fors gestegen zijn. Bij een hogere productie van duurder biologisch voedsel is er geen consumenten behoefte en zijn de opbrengsten drie keer lager, dat betekent dat er veel meer schaarse ruimte nodig is om voedsel te produceren waarvan de kostprijs stijgt. Bovendien wordt er via handelsverdragen van alles geïmporteerd van buiten de EU dat niet aan onze maatschappelijke en milieuvorwaarden voldoet.</p>	
<p>Voedsel keuze Gebalanceerde voeding is een mensenrecht waarbij de keuze naar plantaardige, dierlijke of insecten oorsprong een vrije keuze hoort te zijn een beschermd grondrecht is, De discussie over emissies en voedsel dienen in breed verband gezien te worden en anders dan nu dient de voedingswaarde een grote rol te spelen. Dat geldt ook voor het vergelijken van eiwiteigenschappen. De mens is biologisch van nature een alleseter en iedereen dient zelf keuzes te mogen maken. Zo is van Japan bekend waar veel vis wordt gegeten dat er veel minder sterfte is door hart -en vaatziekte. Frankrijk heeft met een andere levensstijl maar ook lagere sterftcijfers. Het produceren van voedsel is nauwelijks mogelijk zonder emissies. In de hang naar wijziging van ander humaan voedsel met minder of geen dierlijke eiwitten voor klimaatdoelen dienen de risico's op het gebied van volksgezondheid op basis van feiten mee genomen te worden in het stikstofbeleid van de agrarische sector.</p>	<p>Het NEC-programma stelt geen voorwaarden aan de leefstijl en de voedselkeuze van mensen. De huidige NEC-richtlijn en het NEC-programma gaan er ook niet vanuit dat voedselproductie helemaal zonder emissies kan plaatsvinden. Wel is in het NEC-programma rekening gehouden met de aanpassing van de samenstelling van veevoer voor wat betreft het eiwit-gehalte. Hiervoor zijn pilots gestart bij zowel gangbare én biologische boeren.</p>
<p>Het versterken van (stikstof) maatregelen zoals dat in de provincie Noord-Brabant gebeurt, gaat ten koste van familiebedrijven en zorgt dat productie naar elders wordt verplaatst en daar over het algemeen meer uitstoot veroorzaakt of meer grijze stikstof door stoppende veehouders die niet kunnen voldoen aan de regels.</p>	<p>Het stoppen van veehouderijen in Nederland met als gevolg de verplaatsing naar andere (Europese) landen is ons niet bekend. Mocht dat het geval zijn dan kan dat inderdaad voor een verschuiving van de emissies zorgen. Zowel in Nederland als in andere Europese landen zal dit effect vervolgens meegenomen moeten worden in het NEC-programma van de lidstaten waarnaar de verschuiving plaatsvindt. Als dit voor een land leidt tot overschrijding zal het leiden tot aanvullende maatregelen.</p>
<p>De NEC richtlijn gaat volgens punt 22 uit van evenredige maatregelen, ter verbetering van de luchtkwaliteit die met name rekening dient te houden met kleine landbouwbedrijven. De voor belanghebbenden nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig mogen zijn in verhouding tot de met het besluit te dienen doelen”.</p>	<p>In zijn algemeenheid geldt dat het nationale beleid voor het terugdringen van emissies uit de landbouw zoals dit is opgenomen in het voorliggende NEC-programma, niet onevenredig doorwerkt op kleine landbouwbedrijven, waarmee recht is gedaan aan overweging 22 uit de NEC-richtlijn (die op zich zelf niet bindend voor de lidstaten is).</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>Het verlies van landbouwgrond aan bufferstroken en de af te bouwen derogatie is een grove aantasting van het eigendomsrecht waarvan geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar was en het effect op de waterkwaliteit, het doel van de meststoffenwet niet gegarandeerd kon worden door metingen. De compensatie is van korte duur terwijl de negatieve gevolgen van de maatregel veel langer doorwerken volgens het huidig recht.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Deze vermindering door de laatste derogatiebeschikking ontbreekt in het NEC programma.</i> Zo ziet men graag meer uren weidegang voor minder emissies. Daarbij is de afbouw van derogatie nadelig de capaciteit dierlijke mest tot wel 25% afneemt en het areaal landbouwgrond onder druk staat.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Het behoud van landbouwgrond voor weidegang bijvoorbeeld is van groot belang binnen het NPLG en het mogelijke landbouwakkoord.</i></p>	<p>Het aanhouden van bufferstroken volgt uit de Nitraatrichtlijn en valt buiten de reikwijdte van de NEC-richtlijn. De genoemde vergroting van het aantal uren weidegang is samen met de sectorpartijen afgesproken en ter stimulering zijn een aantal pilots sinds 2021 gestart. Ook deze maatregel vloeit voort uit het NEC-programma.</p>
<p>Als men door ervaringen uit het verleden diervriendelijke huisvesting wil verbeteren betekent dit vaak dat het gebruik van strooisel meer fijnstof veroorzaakt. Strooisel is echter ook van groot belang van organische stof in dierlijke mest. Organische stof heeft een positief klimaat en waterbelang. Het fijnstof uit de landbouw is grover dan het fijnstof uit het verkeer dat dieper in longen vestigt. Het fijnstof uit verkeer zal toenemen met de verhoging van de elektrificatie van voertuigen omdat de banden veel harder slijten van zwaardere accu voertuigen.</p>	<p>Uit tabel 2.4.1 van het NEC-programma is af te leiden dat de bijdrage vanuit de landbouw aan fijnstof-emissie constant is de afgelopen jaren. Voor het verkeer is de afgelopen jaren een flinke reductie van de emissie bereikt en dit zal zich de komende jaren voortzetten, onder meer door het groeiende aandeel elektrische auto's. Bovendien wordt er in de EU nu onderhandeld over de Euro7 normen die ook van toepassing zullen worden op de fijnstof emissies van banden en remvoeringen. De verwachte totale emissie van fijnstof voldoet overigens aan het gestelde doel van 2030 hetgeen gunstig is voor de gezondheid van burgers, mede gezien de omstandigheid dat de WHO eind vorig jaar strengere advieswaarden voor fijnstof heeft gepubliceerd.</p>
<p>Insecten De gevolgen van het verder terugdringen van NH₃ zijn de afgelopen jaren onvoldoende concreet onderzocht. Op grond van het voorzorgsbeginsel uit de VR en HR is het verder terugdringen van NH₃ niet gegarandeerd welke natuur inclusief insecten nadeel kunnen ondervinden. Verrassend genoeg doen insecten het juist beter naarmate er in hun omgeving meer landbouwgrond is. Insecten zijn o.a. belangrijk voor de biodiversiteit zoals weidevogels.</p>	<p>Het emissieplafond voor NH₃ is vastgelegd in de NEC-richtlijn, in het NEC-programma is opgenomen welke maatregelen bijdragen om hieraan te voldoen. Voor de landbouw is dit onder andere gebaseerd op bestaande wet- en regelgeving zoals de Wet ammoniak en veehouderij en het Besluit emissiearme huisvesting. De stelling dat insecten het beter doen naarmate er meer landbouwgrond in hun omgeving is, heeft – ongeacht of dit juist of onjuist is - geen herkenbare relatie met de hoeveelheid NH₃ die in de landbouw uitgestoten wordt.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>De EU en <i>het ambtelijk apparaat in Nederland</i> focust te vaak op een specifieke stof. Bij maatregelen is de focus op één (stof) doel zonder dat de gevolgen van andere milieuaspecten in beeld zijn gebracht.</p> <p>Bij het opstellen van BBT dienen alle gevolgen inclusief de economische haalbaarheid van een 'keuze' veel beter in beeld gebracht te worden. Daarbij dient men rekening te houden met de stapeling van kostprijsverhogende regels, die in de landen buiten de EU waar handelsverdragen mee zijn afgesloten niet gelden.</p> <p>Hierbij kunt u denken en toestemming voor het aanwenden van EA technieken voor het aanwenden van meststoffen. Is water beschikbaar? Is er meer energie nodig? Komt er meer grijze stikstof NOx vrij? Dierlijke meststoffen nog dieper verstoppen in de bodem kan voor nog minder insecten en voedsel voor weidevogels betekenen.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Wij pleiten er voor dat onze leden die onder voorwaarden een vrijstelling hebben voor bovengronds mest op grasland uitrijden deze blijven behouden.</i></p>	<p>De NEC-richtlijn beperkt zich niet enkel tot één stof maar stelt emissieplafonds aan de volgende stoffen: zwaveldioxide, stikstofoxiden, vluchtige organische stoffen met uitzondering van methaan, ammoniak en fijnstof.</p> <p>In de IED (Richtlijn 2010/75/EU) is een definitie opgenomen voor de 'Beste Beschikbare Technieken'. Hierin is onder andere de economische haalbaarheid meegenomen. Deze technieken worden niet in het NEC-programma zelf bepaald. Het in beeld brengen van de gevolgen zal dan ook moeten gebeuren bij het vaststellen van de BBT's. Bij de totstandkoming van BBT worden sector en experts betrokken.</p> <p>De genoemde vrijstelling is geen onderdeel van het NEC-programma, een toezegging voor het behoud hiervan kan dan ook niet in dit programma worden geregeld.</p>
<p>Voor wat betreft NH₃ vindt er een uitruil waarbij groene stikstof wordt verruild door grijze stikstof voor bijvoorbeeld rijkswegen, maar ook minder steenkool heeft een andere kant als daar biomassa voor in de plaats komt en er veel meer NH₃ via energie geproduceerd wordt.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>De overgang van NH₃ naar NOx is niet in het belang van de volksgezondheid en vindt plaats op locaties waar meer mensen zijn. De NMV pleit voor schotten tussen NH₃ en de overige stikstofsoorten.</i></p>	<p>Louter bezien vanuit de NEC-richtlijn, is er geen bezwaar voor de uitruil van groene stikstof voor grijze stikstof mits de totale jaarlijkse uitstoot van stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH₃) maar beneden het geldende emissieplafond blijft. De NEC-richtlijn zelf kent dus geen schotten, maar sluit ook niet uit dat deze op nationaal niveau worden gerealiseerd.</p>
<p>Juist omdat zon en windenergie niet op afspraak en stroombehoefte momenten geproduceerd worden blijven de huidige alternatieve energiecentrales die over het algemeen een hogere andere uitstoot nodig. Door over te stappen op kernenergie kan er op korte termijn minder uitstoot en op korte en lange termijn minder afvalstoffen vrijkomen dan bij het ontmantelen van zon- en wind die een vergunning van in eerste instantie ca 25 jaar krijgen.</p>	<p>De overstap op andere energiebronnen en het verder versterken van het elektriciteitsnetwerk zijn onderdeel van het klimaat-en energiebeleid dat door het kabinet verder vorm wordt gegeven. Het onderhavige NEC-programma beschrijft het vastgestelde en voorgenomen beleid. Indien gewenst kan het NEC-programma over twee jaar (na ommekomst van de volgende Emissieramingen van het PBL) opnieuw worden vastgesteld met medeneming van het verder vormgegeven klimaat- en energiebeleid en stikstofbeleid.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>De grondstoffen voor de opslag van stroom de accu's zijn schaars en komen uit instabiele regio's.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Bij een grootschalige ombouw van fossiel naar elektra ontbreekt het aan (technische) medewerkers, waarbij jeugd onvoldoende gestimuleerd wordt om een praktisch vak te kiezen.</i></p> <p>Fosfaat is een grondstof die noodzakelijk is voor de wereldwijde voedselvoorziening. Die komt nu voornamelijk van buiten de EU en zorgt voor risico's als fosfaat door minder dieren en dierlijke mest via opkoopprogramma's beschikbaar komt in Nederland en Europese regio. De kunstmestprijzen zijn energie-intensief en hebben door de energiecrisis en <i>de onstabiele situatie in Europa</i> een hoge prijs, Het verdient de aanbeveling om het elektriciteitsnetwerk en oplaadnetwerk veel beter op orde te hebben, alvorens de wijziging door te zetten.</p> <p>Het elektrificeren van bijvoorbeeld voertuigen dient men meer rekening te houden met het brandgevaar door accu's, de geringere blusmogelijkheden, de voertuigen die niet verslept mogen worden, de ernstige gevolgen bij brand in gebouwen (parkeergarages onder woningen en andere kantoren bedrijven) en de hogere verzekeringspremies die dit nieuwe gevaar de samenleving gaat opleveren.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Het is mogelijk dat de eisen aan bouwwerken verhoogd worden als die niet bestand zijn tegen brand van elektrische auto's die nauwelijks aangepakt kan worden. Dat betekent ook dat de bouwkosten hoger worden.</i></p>	<p>De reacties betreffen grondstoffen, kunstmestprijzen en brandgevaarlijke accu's, deze hebben geen relatie tot het NEC-programma en zijn voor kennisgeving aangenomen.</p>
<p>Te vaak wordt over het hoofd gezien dat elektrische werktuigen en voertuigen veel korter kunnen presteren en dat het bijladen van accu's tijdrovend is, kortom in tijd nadeliger dan voertuigen op traditionele fossiele brandstoffen.</p> <p>We zien dat er geen rekening is gehouden met het gebruik van e-fuel als alternatieve synthetische brandstof voor verbrandingsmotoren van voertuigen.</p>	<p>In het NEC-programma is rekening gehouden met een verschuiving van fossiele brandstoffen naar alternatieven, zoals elektrisch en waterstof (waaronder e-fuels). Met het programma worden de afspraken voor 2030 gehaald. Extra reductie zal de emissie nog verder verlagen wat gunstig is voor het totale NEC-programma.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>Het is aanbevolen de reductie via EA stalsystemen veel meer rekening te houden met normaal gebruik / werkzaamheden in stallen als dat een verhoogd risico geeft op explosiegevaar door het afsluiten van vloeren waarbij de druk niet weg kan. Bij een explosie is het nauwelijks mogelijk om de schade te beperken.</p> <p>Bij het wijzigen van het (eiwit) rantsoen en stalsystemen door wettelijke maatregelen dienen arbeidsomstandigheden, dierenwelzijn en diergezondheid een veel grotere rol te krijgen. Ook met het aanwenden van meststoffen in het gewas zoals gras dient het veel meer oog te zijn voor de schade die aan de bodem wordt aangebracht en of er andere broeikasgassen door vrij komen.</p> <p>De uitrol van de Europese VR HR en KRW zijn zonder toetsing over de haalbaarheid de mogelijkheden de VR en HR zelf bieden op het gebied van sociaal economische cultureel gebied over ons land uitgerold.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Het agro cluster maakt nu ca 6% deel uit van het bnp en betekent ongeveer jaarlijks 6000 euro per inwoner, terwijl men met stikstof en klimaatuitgaven van 60 miljard geleend geld wil uitgeven en de landbouw wil decimeren waarbij de jaarlijkse opbrengsten voor de BV Nederland flink zullen opdrogen. Bovendien is NL nu al te klein om haar eigen voedsel te kunnen produceren. Voor de Nederlandse voedselconsumptie is 3,3 miljoen hectare nodig terwijl er maar 1,8 hectare beschikbaar is.</i></p> <p>Door de coalitie worden in afwijking van de geldende procedures ongekend hoge klimaat, CO₂ en stikstof uitgaven gepland waarbij de beoogde doelen niet gegarandeerd kunnen worden Zelfs het PBL is volgens een artikel in het FD kritisch over het doel. De uitrol van de NPLG is niet overeenkomstig de verkiezingsprogramma's van de coalitiepartijen die nauwelijks nog steun hebben van veel inwoners volgens de laatste verkiezingen en peilingen. De laatste verkiezingsuitslag van maart jl. is het duidelijk geworden. dat de zetelverdeling in de Tweede Kamer geen draagkracht heeft van de bevolking. Ook in de Europese Unie zijn er in 2024 verkiezingen. De tijd zal leren welke bestuur de inwoners gaan kiezen, die nu al geconfronteerd wordt met hogere lasten.</p>	<p>De genoemde aspecten als gevolg van wijzigingen van wettelijke maatregelen zullen middels die betreffende wet- en regelgeving moeten worden geregeld. Het NEC-programma heeft daar geen invloed op. Voor de andere punten geldt dat we de reactie voor kennisgeving hebben aangenomen, de relatie met het NEC-programma ontbreekt.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
<p>Er wordt nu verwezen naar, NPLG, NSL, SLA, klimaatakkoord, de stikstof versnelling van 30 naar 35% het regeerakkoord verwezen De gewijzigde wet stikstofreductie naar 35% is niet wettelijk vastgelegd en volgens de recente verkiezingen is er geen draagvlak voor deze verzwarening in de provincies en de Eerste Kamer.</p> <p>Deze plannen hebben een ongekend grote impact op Nederland en mogen niet zonder meer overgenomen worden. Er is bijvoorbeeld geen landbouwakkoord mede omdat de Rijksoverheid een ongekend grote claim legt op de agrarische sector waar geen draagvlak voor is binnen de land- en tuinbouw en visserij.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>De hiervoor genoemde plannen hebben een veel bredere reikwijdte rondom emissiebronnen en komen dienen een ander wettelijk doel. De NEC richtlijn dient met haar wettelijk doel een veel kortere afstand. Het is geen goed idee om NPLG en beoogde stikstofwetten als uitgangspunt in het programma op te nemen.</i></p> <p>Daarbij is het evenmin via pilots of andere metingen gegarandeerd dat natuur- en eind klimaatdoelen zoals de opwarming van de aarde gerealiseerd worden met de maatregelen waar een ongekende hoge prijs aan hangt.</p> <p><i>Nederlandse Melkveehouders Vakbond</i> <i>Het probleem is sterk afhankelijk van het gebruikte rekenmodellen en analysemethoden waarbij er geen uniforme methodes toegepast worden in de EU.</i></p> <p>Gezien de ervaringen 'het moet van Brussel omdat het NL het zelf wilde' die er zijn op de krw waterdossiers, het natuurdossier volgens de VR en HR waar is er nauwelijks een brede zorgvuldige belangenafweging geweest naar de gevolgen en dient er heel expliciet een disclaimer een afwijkingsbevoegdheid opgenomen te worden als blijkt dat de haalbaarheid. Deze disclaimer is van groot belang voor de steun aan de Europese Unie, die op dit moment onder het mom van zelf gekozen onhaalbare normen laten gebeuren dat de vergunningen in Nederland op slot zitten.</p>	<p>Het NEC-programma beperkt zich tot vastgesteld en voorgenomen beleid die op zich al volstaan om de geldende emissieplafonds te halen. De politieke discussie en besluitvorming hoe het verder moet met de stikstofaanpak in Nederland wordt nu volop gevoerd, maar maakt geen onderdeel uit van het NEC-programma.</p> <p>De emissiecijfers worden aangeleverd door de Emissieregistratie. Dit is een samenwerkingsverband tussen het RIVM, CBS, PBL, WUR, Deltares dat onder regie van het RIVM en met ondersteuning van diverse andere partijen, de in Nederland beschikbare expertise bundelt om jaarlijks een kwalitatief zo goed mogelijke dataset met eenduidige emissiecijfers op te leveren. Het bepalen van de emissies gebeurt op basis van internationale richtlijnen. Een deel daarvan komt tot stand via berekeningen, een ander deel uit metingen in met name de grote industrie. De cijfers die internationaal worden aangeleverd moeten zijn onderbouwd in een gedetailleerd Informative Inventory Report (IIR). Mede aan de hand van dit IIR wordt de dataset jaarlijks aan meerdere internationale reviews onderworpen. Belangrijke criteria hierbij zijn compleetheid, consistentie, nauwkeurigheid, vergelijkbaarheid (met andere landen) en transparantie. Alle gebruikte methoden voor de diverse sectoren (bijvoorbeeld landbouw, verkeer, industrie) worden bovendien in detail beschreven in zogeheten methoderapporten. Deze zijn beschikbaar op de site van de Emissieregistratie. Door het opslaan van al deze gegevens in één centrale database van de Emissieregistratie kan worden voldaan aan nationale en internationale rapportageverplichtingen van emissiegegevens.</p> <p>De NEC-richtlijn kent overigens wel een aantal flexibele mechanismen, die onder voorwaarden kunnen worden toegepast.</p>

Inhoud zienswijze	Beantwoording
Wij verzoeken u rekening te houden met de inzichten die het stikstof onderzoek van de UvA hopelijk in 2023 naar buiten brengt.	Gezien het tijdsplan voor het vaststellen en indienen van het NEC-programma kan geen rekening worden gehouden met resultaten van onderzoeken die nog niet zijn afgerond.
Wij stellen voor wat meer te meten en wat minder berekenen en te kijken naar haalbaarheid en betaalbaarheid.	Zie antwoord hierboven.